

Gozd odmevov

Festival avstrijskega filma Diagonala, 8. – 13. marec 2016

festivali

Anja Naglič

Nova letina avstrijskega filma

Festival avstrijskega filma Diagonala, ki je tokrat že devetnajstič potekal v Gradcu, in sicer od 8. do 13. marca, po novem vodita mlada Sebastian Höglinger in Peter Schernhuber, ki sta se v vlogi vodij pred leti že preizkusila pri mednarodnem mladinskem filmskem festivalu YOUKI. In čeprav je Diagonala tako prvič dobila povsem moško vodstvo, so ji letos vse od odprtja na mednarodni dan žena dajale pečat predvsem filmske ustvarjalke.

Za otvoritveni film je bil izbran igrani celovečerec **Leti, majski hrošč** (Maikäfer flieg, 2016), ki ga je po avtobiografskem romanu priljubljene mladinske pisateljice Christine Nöstlinger posnela Mirjam Unger. Veliko festivalsko nagrado za igralske

dosežke je dobila 89-letna avstrijska gledališka in filmska igralka Erni Mangold, ki je zunaj domovine verjetno najbolj znana po vlogi vedeževalke v Linklaterjevem filmu **Pred zoro** (Before Sunrise, 1995). Tudi druge nagrade so večinoma odšle v ženske roke. In ne nazadnje – ena od treh retrospektiv spremljevalnega programa je bila posvečena producentki in filmski mentorici Gabriele Kranzelbinder, ki se že dvajset let ukvarja zlasti z mednarodnimi koprodukcijami evropskih avtoric in avtorjev in je kot koproducentka sodelovala, denimo, pri filmih **Taksidermija** (Taxidermia, 2006) Györgya Pálfiya, **Ljubezen in drugi zločini** (Ljubav i drugi zločini, 2008) Stefana Arsenijevića, **Shirley – Vizije realnosti** (Shirley – Visions of

Reality, 2013) Gustava Deutscha, **Grand Central** (2013) Rebecce Zlotowsky, **Prihajamo v miru** (We Come as Friends, 2014) Huberta Sauperja in tudi pri že omenjenem **Leti, majski hrošč**. Sicer pa festival že vrsto let vztrajno opozarja na neenakopravno obravnavo žensk in moških v avstrijski, še izraziteje pa v svetovni filmski industriji in aktivno nastopa proti vsakovrstni diskriminaciji.

Na tokratni Diagonali so bili v večjem številu kakor prejšnja leta prisotni tudi mladi, še neuveljavljeni filmski ustvarjalci in ustvarjalke, v osrednjem programu pa se je znašlo nenavadno veliko filmov o problematiki otrok in mladostnikov. Festival je z novima vodjema dobil tudi bolj mladostno celostno podobo, nekaj novih sponzorjev

in festivalskih lokacij, doživel je manjše programske spremembe, poleg tega pa je bil po dolgem obdobju izrazite družbenokritične drže in nevključevanja politikov v festivalsko dogajanje letos med govorce na odprtju presenetljivo povabljen tudi avstrijski predsednik.

Za osrednji program je bilo izmed 512 prijavljenih filmov z letnico 2015 oziroma 2016 izbranih 41 dolgo- in 66 kratkometražnih avstrijskih (ko) produkcij. Med njimi so blesteli zlasti kratki igrani filmi in eden najbolj navdušujočih filmov festivala je bil prav zmagovalec v tej kategoriji – polurni **Gozd odmevov** (Wald der Echos, 2016) v Argentini rojene, zdaj pa že več let na Dunaju živeče Marie Luz Olivares Capelle. Izviren, igriv, duhovit, hkrati pa tudi skrivnosten, mestoma rahlo grozljiv in s številnimi umetnostnozgodovinskimi referencami posejan film o nenavadnem srečanju mladenke in treh deklic ob jezeru na robu gozda. Kaj je v zgodbi resnično in kaj privid oziroma sanje, kdo tu sanja in kdo je sanjan, ni mogoče z gotovostjo reči. **Gozd odmevov** je režiserkin diplomski film in je nastal pod mentorstvom Michaela Hanekeja. Duhovit je bil tudi 20-minutni igrani film **Breme spomina** (Die Last der Erinnerung, 2016) Alberta Meisla – satira o živčnem, asocialnem muzikologu, ki živi v popolnem neredu in ni sposoben končati nobene stvari, ki se je loti. **Vse bo dobro** (Alles wird gut, 2015) Patricka Vollratha pa je navdušil zlasti z izjemno igro Julie Pointner v vlogi osemletne protagonistke in z domišljenim scenarijem. V filmu, ki je prejel že številne nagrade in bil celo letošnji avstrijski kandidat za oskarja v kategoriji kratkega filma, spremljamo zgodbo očeta, ki poskuša ugrabiti hčerko, s katero sme po ločitvi preživljati le konce tednov. Ker je Vollrath tako kot Marie Luz Olivares Capelle študiral pri Hanekeju, mojstru tehnike vodenja tako profesionalnih igralcev kot tudi naturščikov vseh starosti, izjemen dosežek pri vodenju rosnio mlade igralke pravzaprav niti ne preseneča.

Od letošnjih igranih celovečercov je vredno izpostaviti vsaj dva. **Agonija** (Agonie, 2016) Davida Claya Diaza prikazuje življenje impulzivnega najstnika Alexa, ki prihaja iz delavskega okolja ter se navdušuje nad rapanjem

in fitnessom, in urejenega, zadržanega študenta prava Christiana iz premožne meščanske družine. Oba živita na Dunaju, vendar se njune poti nikoli ne križajo, in v obeh se zaradi številnih frustracij, nenehnega potlačevanja čustev in brezbržnega ali vsaj nerazumevajočega (družinskega) okolja nabira vse več agresije, kar Christiana nazadnje pripelje do brutalnega umora. Tudi ob **Agoniji** ne moremo mimo Hanekeja, saj v njej najdemo številne paralele z zadnjima deloma znamenite trilogije o »čustveni poledenitvi« – **Bennyjev video** (Benny's Video, 1992) in **71 fragmentov iz kronologije naključja** (71 Fragmente einer Chronologie des Zufalls, 1994). Povsem nehanekjevski pa je dobitnik nagrade za najboljši igrani celovečerec na letošnji Diagonali – film **Sanjana** (Die Geträumten, 2016) Ruth Beckerman, ki izvirno in poetično, mestoma v poldokumentarni maniri predstavi ljubezensko dopisovanje med Ingeborg Bachmann in Paulom Celanom. V tonskem studiu sodobne radijske postaje mlada igralca Anja Plaschg in Laurence Rupp prebirata ljubezenska pisma, ki sta si jih sredi 20. stoletja pisala velika literata. Vzporedno z razvojem tega težavnega ljubezenskega razmerja spremljamo tudi razvoj odnosa med igralcema ter njune odzive in razmišljanja ob prebiranju korespondence. Dramatično spreminjanje čustvenih stanj v pismih – od vznesene zaljubljenosti, očaranosti, pogrešanja in strahu pred izgubo pa do prizadetosti, jeze in občutka tujosti – se prenaša tudi na bralca, ki Bachmannovi in Celanu v studiu posojata glas.

V sekciji celovečernih dokumentarnih filmov, od katerih smo kar tri videli tudi na letošnjem ljubljanskem Festivalu dokumentarnega filma – **Dobri državljani** (A Good American, 2015) Friedricha Moserja, **Lampedusa pozimi** (Lampedusa im Winter, 2015) Jakoba Brossmanna in **Helmut Berger, igralec** (Helmut Berger, Actor, 2015) Andreasa Horvatha –, je zmagal film **Les zemlja meso** (Holz Erde Fleisch, 2016) Sigmunda Steinerja, otožno-kontemplativen dokumentarni esej o delu z naravo, ciklusu življenja in smrti, menjavanju generacij in odnosu med starši in otroki.

Zgodovinsko in politično zelo poučna je bila najboljše retrospektiva letošnjega spremljevalnega programa, naslovljena **Avstrija: pozabiti**. Filmarchiv Austria, Österreichisches Filmmuseum in SYNEMA so pripravili program filmov, ki bolj ali manj neposredno zadevajo vlogo Avstrije med drugo svetovno vojno ter t. i. Waldheimova leta in z njimi povezano afero, ki je izbruhnila leta 1986, ko je med predvolilno kampanjo začelo prihajati na dan, da je predsedniški kandidat Kurt Waldheim javnosti zamolčal glavino svojih aktivnosti v vermahtu. To leto je bilo prelomnica v avstrijski povojni zgodovini, saj se je v državi šele takrat začelo javno in kritično razpravljati o resnični vlogi Avstrije med drugo svetovno vojno. V prvem sklopu retrospektive smo lahko videli avstrijske filme iz druge polovice 40. let, ki so aktivno prispevali k mitu o Avstriji kot nedolžni prvi žrtvi nacistične Nemčije in kot državi odpora proti Hitlerju. V drugem sklopu so bili predvajani vzhodnonemški filmi iz 50. in 60. let. V njih so nastopali tisti avstrijski igralci in igralke, ki so zaradi antifašistične drže v 30. letih zbežali iz domovine in se večinoma zatekli v Zürich, se po vojni vrnili na Dunaj, kjer so v sovjetski zasedbeni coni skupaj z enako mislečimi režiserji ustanovili levičarsko-revolucionarno gledališče Neues Theater in der Scala, a so ga po odhodu Sovjetov leta 1956 zaradi številnih političnih nasprotnikov in posledičnega pomanjkanja finančnih sredstev morali zapreti, sami pa so se znova izselili – tokrat v Vzhodni Berlin. Tretji sklop retrospektive je na ogled ponudil avstrijske filme iz 80. let, ki so razkrivali fašistično naravo tako medvojne kot tudi povojne Avstrije ter kulturo pozabljanja in potlačevanja, ki je omogočala to kontinuiteto. Retrospektiva se je končala s projekcijo **Sedmega kontinenta** (Der siebente Kontinent, 1989) – prvega dela že omenjene trilogije Michaela Hanekeja, ki je prvič po letu 2001, ko je Diagonalo odprla njegova **Neznana koda** (Code inconnu, 2000), festival znova obiskal.

Za konec še nekaj statistike: v šestih dneh so v Gradcu prikazali 158 filmov in videov (68 jih je tam doživelo premiero), podelili so 24 nagrad v skupni vrednosti okoli 165.000 evrov in zabeležili rekordnih 30.200 obiskovalcev.